

Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych

Warszawa, dnia 14 sierpnia 2019 r.

Opinia
Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych
do przedstawionego projektu ustawy o zmianie ustawy– Kodeks
postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Projekt „UD497”,
wersja z dnia 8 lipca 2019 r.)

Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych niniejszym pozytywnie opiniuje realizowaną koncepcję wprowadzenia do polskiego systemu prawnego sądów własności intelektualnej.

Jednocześnie Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych negatywnie opiniuje postulowaną zmianę art. 87 i 87¹ Kodeksu postępowania cywilnego (art. 1 pkt. 2 i 3 Ustawy zmieniającej), ustanawiających rzeczników patentowych profesjonalnymi pełnomocnikami w sprawach sądowych z zakresu wszelkich spraw własności intelektualnej.

Krajowa Izba Radców Prawnych popiera przedstawiony projekt, jako mający na celu stworzenie w ramach sądownictwa powszechnego wysoce profesjonalnych jednostek organizacyjnych, które miałyby się zajmować sprawami z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych, własności przemysłowej oraz powiązanych z nimi spraw dotyczących nieuczciwej konkurencji. Sprawy te - jako związane z daleko idącą specjalizacją - wymagają kierunkowo wykwalifikowanej kadry oraz odrębnie ustalonej procedury.

Jednocześnie Krajowa Izba Radców Prawnych wyraża swój uzasadniony sprzeciw, wobec mającego równocześnie nastąpić (niejako „przy okazji”) rozszerzenia uprawnień rzeczników patentowych, poprzez przyznanie tej grupie zawodowej uprawnienia

do oferowania usług profesjonalnego zastępstwa procesowego we wszystkich sprawach własności intelektualnej (tj. spraw dotyczących praw autorskich, spraw dotyczących zwalczania nieuczciwej konkurencji oraz części spraw o ochronę dóbr osobistych). Poniżej prezentujemy najistotniejsze argumenty przemawiające przeciw proponowanej zmianie obecnie obowiązujących zasad w tym zakresie.

1. Brak realizacji celu wskazanego w uzasadnieniu ustawy

Projektodawca, w uzasadnieniu do projektu ustawy, uzasadnił proponowane rozszerzenie uprawnień rzeczników patentowych (przytaczając w tym miejscu w całości argumenty Krajowej Rady Rzeczników Patentowych) treścią uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26.7.2017 r. (III CZP 26/17). Orzeczenie to - wydane w dotychczasowym stanie prawnym - dotyczy sprawy „mieszanej”, łączącej w sobie elementy uprawniające do działania za pośrednictwem rzecznika patentowego oraz nie mieszczące się w takich uprawnieniach.

Co oczywiste i logiczne, rozszerzenie uprawnień rzeczników patentowych w żaden sposób nie stanowi realizacji postulatów wskazanej uchwały SN, ponieważ nie ogranicza powstawania spraw o charakterze „mieszanym”, ani też nie stanowi jednoznacznego rozwiązania problemu reprezentacji w tego typu sprawach. Stanie się wręcz przeciwnie - rozszerzenie uprawnień rzeczników patentowych spowoduje zwiększenie się liczby spraw o charakterze „mieszanym”, co jedynie podniesie stan niepewności prawnej oraz konieczność interwencji Sądu Najwyższego.

2. Brak przygotowania zawodowego rzeczników patentowych do prowadzenia spraw sądowych ze wskazanych dziedzin

W tym zakresie wystarczającym wydaje się wskazanie, iż zawód rzecznika patentowego jest zawodem o rodowodzie „inżynierskim”, o niewielkim (w porównaniu do studiów prawniczych i aplikacji adwokackiej lub radcowskiej) przygotowaniu prawnym podczas aplikacji rzecznicowskiej. Jakkolwiek o przyjęcie do korporacji rzecznicowskiej mogą ubiegać

się zarówno prawnicy jak i inżynierowie, to właśnie ta ostatnia grupa zawodowa stanowi znaczną część spośród polskich rzeczników patentowych.

Odwołując się do nadrzędnego celu przedmiotowego projektu ustawy, jakim jest wysoka profesjonalizacja postępowań sądowych z zakresu prawa własności intelektualnej, należy wskazać, iż nie jest to do pogodzenia z planem dopuszczenia do zastępstwa w tego typu sprawach sądowych osób o tak niewielkim przygotowaniu prawniczym.

Należy zwrócić uwagę, że rzecznikiem patentowym może być osoba bez stosownego wykształcenia prawniczego, co powoduje że rzecznik patentowy nie będzie posiadał w każdym przypadku wystarczającej wiedzy i doświadczenia dla realizacji i ochrony praw podmiotowych swoich klientów w postępowaniu cywilnym. Znaczna część rzeczników patentowych posiada wyższe wykształcenie techniczne - nie posiada więc wykształcenia prawniczego. Tym samym, rozszerzenie uprawnień tej grupy zawodowej może się okazać działaniem ryzykownym nie tylko w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa prawnego, ale również konieczności zapewnienia przedsiębiorcom usług prawnych na odpowiednim poziomie. Szczególnie jaskrawy wydaje się brak znajomości przepisów proceduralnych przez rzeczników patentowych nieposiadających wykształcenia prawniczego. Znajomość procedury determinuje właściwą obronę praw podmiotowych strony (klienta) w każdym postępowaniu sądowym. Nieprawidłowe zastosowanie przepisów proceduralnych, zwłaszcza po obecnie wprowadzanej zmianie modelu postępowania cywilnego będzie prowadzić do sytuacji, w której wysoce prawdopodobnym może stać się zagrożenie unicestwienia określonych praw materialnych stronie poprzez niezastosowanie lub błędne zastosowanie instytucji proceduralnej przez pełnomocnika.

De facto przyznanie nieprofesjonalnym pełnomocnikom procesowym uprawnień do reprezentowania strony we wszystkich postępowaniach z zakresu własności intelektualnej znacznie ograniczy realizację gwarantowanego przez Konstytucję RP prawa jednostki do sądu. Wprowadzenie proponowanego rozwiązania będzie naruszać następujące konstytucyjne zasady: 1) prawa od sądu (art. 45 ustawy zasadniczej) oraz 2) zasadę równości.

Jakkolwiek samorząd zawodowy radców prawnych każdorazowo popiera wszelkie projekty dotyczące profesjonalizacji i specjalizacji sądownictwa, to jednak dokonując tychże zmian, nie można wprowadzać dodatkowych rozwiązań zagrażających bezpieczeństwu obrotu

prawnego. Do świadczenia pomocy prawnej, zgodnie z właściwymi regulacjami prawnymi, powołani są wyłącznie radcowie prawni i adwokaci. Proponowane rozwiązanie pozostaje więc w sprzeczności z istotą wykonywania funkcji profesjonalnego pełnomocnika prawnego.

3. Negatywne skutki gospodarcze postulowanej zmiany

Zawód rzecznika patentowego wykonuje obecnie około 900 osób, z czego czynnych zawodowo jest zaledwie około 500. Jest to jeden z nielicznych zawodów który faktycznie oparł się postulatowi „deregulacyjnym”, o czym świadczy w szczególności rokrocznie malejąca liczba rzeczników patentowych. Głównym zadaniem rzeczników patentowych (do czego zostali powołani około 25 lat temu) jest reprezentacja wynalazców przed Urzędem Patentowym RP w toku zgłoszeń wynalazków (na co rzecznicy patentowi mają faktyczny „monopol” w świetle art. 236 Prawa własności przemysłowej). „Monopolu” tego nie sposób przełamać pomimo wielokrotnie podejmowanych takich prób legislacyjnych (zarówno w obecnej jak i poprzednich kadencjach sejm). Jako szczególny skutek tego „monopolu” należy wskazać przede wszystkim zgłoszony przez przedsiębiorców (wynalazców) w „Białej Księdze Innowacji” z 2016 r. jako „kluczowy” postulat „umożliwienia realizacji zadań rzecznika patentowego przez radców prawnych i adwokatów”. Był on wynikiem oczywiście niewystarczającej podaży na rynku „zmonopolizowanych” usług rzecznikowskich, co ma oczywisty wpływ na dostępność, jakość i ceny tych usług. Do dnia dzisiejszego (na skutek bardzo silnego oporu środowiska rzecznikowskiego) nie doszło do realizacji tego postulatu.

W ocenie Krajowej Izby Radców Prawnych wprowadzenie omawianej zmiany może znacząco osłabić rynek podstawowych usług rzecznikowskich (tj. dokonywania zgłoszeń patentowych przed Urzędem Patentowym). Wystarczającym jest, żeby jedynie niewielki odsetek rzeczników patentowych skorzystał z nowych uprawnień i „spróbował swoich sił” w postępowaniach sądowych, do których dostęp ewentualnie otrzymają rzecznicy patentowi. Wskutek tego przedsiębiorcy i wynalazcy chcący zlecić przygotowanie zgłoszenia wynalazku spotkają się z oczywistym brakiem podaży. Nie pozostałoby to bez wpływu na innowacyjność polskiej gospodarki (która już obecnie jest jedną z najmniej innowacyjnych w Unii Europejskiej).

Jednocześnie trudno się spodziewać, aby zaproponowane rozwiązanie wywarło jakikolwiek dostrzegalny pozytywny wpływ na rynek pełnomocników sądowych. Wobec ponad 50.000 członków samorządów adwokackiego i radcowskiego (o różnorodnym wykształceniu i doświadczeniu - w tym także specjalistów z zakresu prawa własności intelektualnej), kilkuset potencjalnych dodatkowych pełnomocników procesowych z ramienia korporacji rzeczników patentowych - żadnego wpływu na rynek nie będzie miało.

Jako rozwiązanie alternatywne - chroniące polską gospodarkę - należy wskazać zmianę art. 236 Prawa własności przemysłowej (postulowaną m.in. przez Radę Legislacyjną przy Prezesie Rady w 2012 r., pojawiającą się w toku prac nad ustawą - Druk Sejmowy VII Kadencji nr 2331 - postulowaną w „Białej Księdze Innowacji” z 2016 r., czy też w projekcie ustawy UD311 (według stanu na listopad 2017 r.) i rezygnację z utrzymywania regulacji, zgodnie z którą usługi prawne świadczone wynalazcom są zmonopolizowane przez nielicznych rzeczników patentowych. Taka regulacja jest praktycznie nieznaną w Europie (w tym przed Europejskim Urzędem Patentowym) czy na świecie. Powoduje ona, iż Polska pozostaje bardzo daleko w zestawieniach pod względem ilości zgłaszanych wynalazków, a prym wiodą państwa o niezwykle liberalnym podejściu do tej kwestii (np. Słowenia - gdzie zawodu regulowanego rzecznika patentowego ani żadnego podobnego, po prostu nie ma). Należy rozważyć w tym zakresie powrót do rozwiązań obowiązujących w Polsce przed 1993 r. (czy też np. w okresie międzywojennym), a obecnie obowiązujących w niemal wszystkich państwach europejskich, umożliwiających zastępowanie wynalazców przed Urzędem Patentowym co najmniej również przez adwokatów i radców prawnych.

Podsumowanie

W związku z powyższym, popierając przedstawiony projekt ustawy, Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych wnosi o odstąpienie od projektowanych zmian w art. 87 i 87¹ Kodeksu postępowania cywilnego (art. 1 pkt. 2 i 3 Ustawy zmieniającej). Rozszerzenie uprawnień rzeczników patentowych w zakresie występowania przed sądami cywilnymi w tak szerokim katalogu spraw jak proponowany, nie znajduje żadnego uzasadnienia, a jednocześnie może się przyczynić do zapaści na (już obecnie mało konkurencyjnym) rynku podstawowych usług rzecznikowskich - co będzie miało dalece

negatywne skutki dla innowacyjności polskiej gospodarki.

Jako rozwiązanie alternatywne - chroniące polską gospodarkę - proponujemy dokonanie kompleksowej zmiany brzmienia art. 236 ustawy - Prawo własności przemysłowej poprzez przywrócenie w pełni uzasadnionych rozwiązań pozwalających adwokatom i radcom prawnym na występowanie w charakterze pełnomocnika przed Urzędem Patentowym RP we wszystkich rodzajach spraw. Innowacyjna gospodarka wymaga rzeczywistego wsparcia i troski, a nie realizacji partykularnych interesów wąskich i wpływowych grup zawodowych.

Proponowane w przedstawionym projekcie rozwiązanie zakładające rozszerzenie uprawnień rzeczników patentowych do występowania we wszystkich sprawach z zakresu własności intelektualnej może prowadzić do zagrożenia bezpieczeństwa obrotu prawnego. Do świadczenia pomocy prawnej, zgodnie z właściwymi regulacjami prawnymi, powołani są wyłącznie radcowie prawni i adwokaci. Proponowane rozwiązanie pozostaje więc w sprzeczności z istotą wykonywania funkcji profesjonalnego pełnomocnika prawnego przed sądem powszechnym.

r. pr. Wiktor Kożuch